

GAMBARO x 2 AL TEATRE DE LA CASONA

Xavier Padullés

El nom i Dir que sí, sobre textos de Griselda Gambaro. Traducció al català: Òscar Rocabert. Direcció: Fernando Griffell. Intèrprets: Eva Parets, Vicent Domingo i Toni Garrich. Espai escènic i atrezzo: Loren Merchan. Disseny d'il·luminació: Guillen Gelabert. Maquillatge: Montse Tolosa. Producció executiva: Loreto Martínez. Producció: La Casona Produccions. Companyia: Vía Moría.

Fernando Griffell és un dels homes més importants en l'àmbit de la pedagogia teatral del nostre país, ja que ha estat un dels primers i més importants introductors del teatre naturalista a Catalunya, especialment el de la segona etapa de Constantin Stanislavski, la de les accions físiques. Ja només per aquesta raó es mereix una distinció especial, atès que la seva escola, fundada el 1980 i que porta el nom de La Casona, Centre de Formació i Investigació Teatral, és una de les gran vàlues de formació i investigació naturalista que hi ha a tot l'Estat espanyol.

Després de molts anys de treball constant i a partir de la tasca efectuada des d'aquesta escola situada al popular barri de Sants, el 1989 va donar lloc a una companyia de teatre que porta el nom de Vía Moría i que és una de les més fermes defensores i difusores del teatre naturalista a casa nostra.

L'espectacle que aquí analitzem porta el títol de *Gambaro x 2*. És un muntatge integrat per dues obres curtes de l'autora argentina Griselda Gambaro: *El nom i Dir que sí*. Suposa l'estrena, per primera vegada en català, d'una de les principals dramaturgues llatinoamericanes, una cosa especialment interessant en una cartellera de teatre on sovintegen pocs autors d'aquelles nacionalitats. Gambaro és l'autora teatral contemporània argentina més reconeguda internacionalment, però Catalunya n'ha gaudit poc als seus escenaris. Tan sols el mateix director de *Gambaro x 2*, el també argentí Fernando Griffell, va portar, l'any 1982, al X Festival de Sitges, l'obra *El despojamiento*.

Originàriament escrites en castellà argentí, *El nombre i Decir que sí*, han estat traduïdes al català per Òscar Rocabert. L'adaptació feta per aquest traductor recull amb una gran genuïtat l'acurat i ric llenguatge de l'autora argentina.

A la primera obra, *El nom*, l'autora ens presenta Maria, una antiga treballadora domèstica, al pati d'una residència per a insolvents i dependents psíquics. Allà anem coneixent la cronologia dels petits atemptats a la seva personalitat, que va patir, per part de les seves mestresses, des dels 16 anys.

La tendresa i el dolor; el drama i la comèdia es mesclen en un ésser trasbalsat, mancat d'amor i companyia. Des d'aquest punt de vista, l'espai buit que l'envolta, només acompanyada per un trist bust de jardí, perfilen un ésser perdut fruit del maltractament quotidià en què va viure sotmesa al llarg de dècades. Eva Parets, l'actriu que defensa aquest difícil monòleg, és

l'encarnació d'aquest personatge perdut que difícilment es retrobarà a ell mateix; la grotesca ganyota amb què tanca l'espectacle ve a ser una foto fixa, corprenedora i expressionista, en la vida d'un personatge esquinçat, perfectament captat per l'actriu i el disseny de llums de Guillen Gelabert. Aquest final no solament és una metàfora d'una Argentina maltractada per la història recent, sinó que també és un reflex psicosociològic del pes insostenible de les nostres vides en una societat més opressora que no pas alliberadora.

En contrast amb aquest muntatge dramàtic, de manera molt intel·ligent el seu director ha programat com a segon text una peça còmica deutora de les tècniques de l'absurd; estem parlant de *Dir que sí*. Aquesta obra gira a l'entorn d'un client que entra a la barberia per rebre un servei, però, en canvi, el perruquer s'hi nega i de manera subtil, com una aranya amb la mosca, comença a envoltar el seu client en una tela mortal de silencis i gestos. Aquest darrer, sorprès primer i espantat cap al final, prova d'escapar-se, però ja és víctima d'una hipnòtica situació tràgica que el mena a la mort: el barber el degolla amb la navalla d'afaitar.

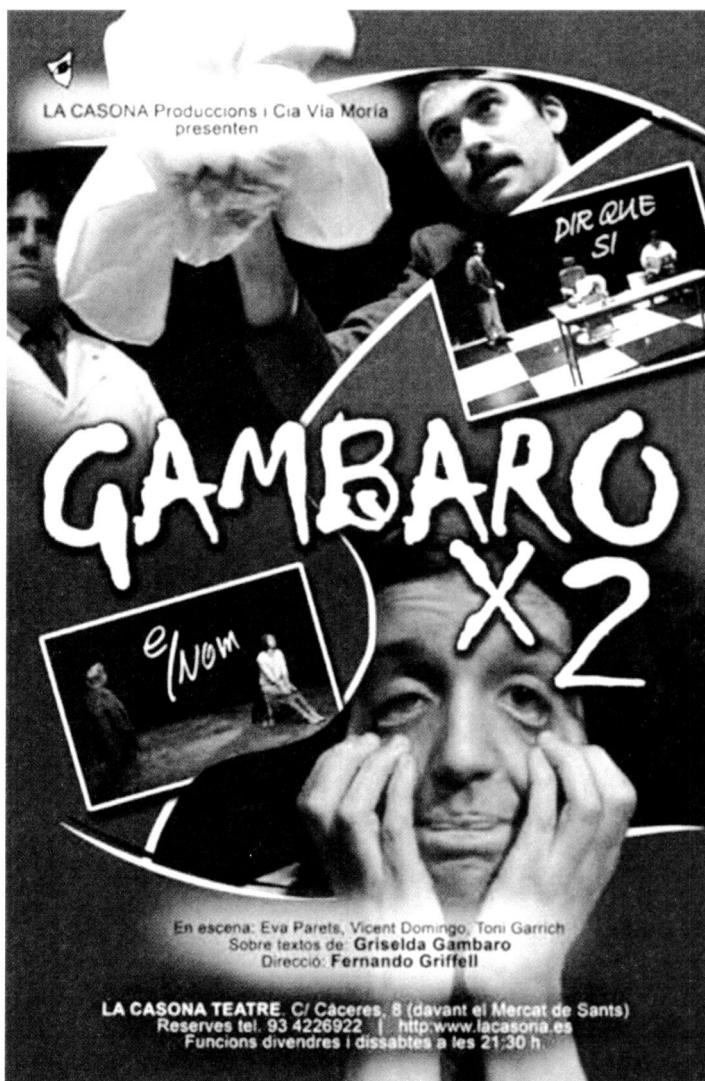
En aquest text trobem, a l'igual que a *La lliçó* de Ionesco, la dissolució de la lògica del llenguatge, mostrat, en el cas que ens ocupa, des d'una ironia naturalista. A la barberia, Gambaro ens presenta un microunivers on res no aparenta ser el que és i la buidor, amb els seus silencis, acaba sent partícip de les relacions de poder que s'estableixen entre tots dos personatges. El barber s'erigeix com aquell símbol de poder anorreador, el del botxí i el client com el be que va a l'escorxadador, situació que subtilment és més suggerida que mostrada.

Els actors han sabut captar aquest *non-sens* de les vides dels seus personatges respectius. Toni Garrich, en el paper del barber, dóna la mesura del botxí: fred, calculador, de poques paraules, sense ànima, buit per dins. La seva víctima, perfectament interpretada per Vicent Domingo, ens ofereix, amb la precisió del gest i de la paraula, la imatge d'un home amb poc caràcter, atemorit per la vida i fàcilment influenciable, o sigui la tragèdia de l'home risible. Ell és el símbol contemporani, que ja Robert Musil va glossar en el segle xx, la de l'home sense atributs, la d'una persona psicològicament «castrada», amb una existència sense objectius i que, per tant, està incapacitat per rebel·lar-se o, si més no, de fugir; en el moment precís, del cadafal que li estan preparant. És un personatge que no fa ús del seu lliure albir; no tria el seu destí, ja que es deixa arrossegar pel fat fins al cruel desenllaç final, i tot per no saber dir que no, d'aquí la paradoxa en el títol de l'obra: *Dir que sí*. El blanc i negre del paviment de la barberia —espai escènic ben recreat per part de Loren Merchan— mostra aquesta relació dialèctica: entre el sí i el no, el mal i el dolor.

Afortunadament, una història tan tràgica com la que comentem aquí està compensada per un diàleg i unes acurades interpretacions còmiques, sense caure en cap moment en allò fàcil. D'aquesta manera, queda equilibrat un subtext dur i crític vers l'home passiu, amb una posada en escena i una direcció d'actors on es remarca el que és absurd de la realitat quotidiana, com en les obres de Harold Pinter.

En conclusió, la Companyia Vía Moría, amb *Gambaro x 2*, ens presenta dues històries tràgiques, si bé la primera és plantejada de manera dramàtica i la segona, còmica. A la primera, veiem la pèrdua d'identitat de la protagonista en estar sotmesa, de manera reiterada, als abusos de poder per part dels seus superiors. A la segona, contemplem les relacions sadomasoquistes del qui, podent-se alliberar, no s'allibera. Per això, el primer text té un tractament dramàtic —la protagonista, malgrat que vol, no es pot alliberar—, a diferència de l'absurd quotidià de la segona.

Esperem que la sala de teatre de La Casona es pugui consolidar com un teatre de referència gràcies al seu bon treball de formació teatral, efectuat des de l'escola. I també desitgem que la seva companyia, Vía Moría, continui i perseveri en aquesta línia d'investigació, ja que a la nostra cartellera manquen més interpretacions de tipologia naturalista, una cosa que ajudaria a apujar, encara una mica més, la qualitat artística de les produccions nacionals.

Gambaro x 2, sobre textos de Griselda Gambaro.